

SYNOPSIS

Jurriën Rood***Wat is er mis met gezag? - Een nieuwe visie op autoriteit***

(Lemniscaat, 2013, 320 p.)

‘Mijn appèl is geen oproep om terug te gaan naar een wereld van repressie en onderwets gewelddadig gezag. Wat ik voorstel is juist om *vooruit* te gaan, naar een vrijwillig gedragen en modern uitgeoefend gezag.’ – Jurriën Rood

Wat is er mis met gezag? biedt een combinatie van praktijk en theorie, van reportage en filosofie, geschreven in een heldere, aansprekende stijl. Dit boek is bestemd voor een groot publiek dat in het gezagsprobleem geïnteresseerd is. Het werd in 2014 genomineerd voor de Socrates Wisselbeker voor het beste, meest prikkelende filosofieboek. Uit het juryrapport:

‘Met onbevangen blik beschrijft Jurriën Rood hoe de politie werkelijk opereert op straat. Waarna hij de filosofie inzet voor misschien wel het prangendste vraagstuk van deze tijd: hoe kunnen gezagsdragers hun gezag in de publieke ruimte terugwinnen? Voorbeeldig.’

Andere persstemmen en reacties:

‘Verhelderend en doorwrocht.’ – Olaf Tempelman in *de Volkskrant*

‘Prachtig en belangwekkend.’ – Evelien Tonkens, hoogleraar actief burgerschap

‘Hoog tijd dat de publicaties van Jurriën Rood meer bekendheid krijgen.’ – Gabriël van den Brink, hoogleraar bestuurskunde

‘Rood beantwoordt de prangende vragen die we hebben over gezag. Daarbij wordt niemand gespaard en blijft geen steen onomgedraaid. Een beter boek over gezag zal je de komende decennia niet meer tegenkomen.’ – René Kneyber, docent

Wat is er mis met gezag? is een praktisch-filosofische studie over politie, overheid en burgers in een gezagsarme maatschappij. Sinds de jaren zestig is autoriteit in Nederland een besmet begrip geworden. Met als nadelig gevolg onder andere een toename van agressie en geweld in de openbare ruimte. Dit boek biedt een nieuwe kijk op onze verstoorde verhouding met gezag en gezagsdragers. Het is geschreven door een filosoof/filmer, naar aanleiding van zijn jarenlange onderzoek naar het straatgezag van de Amsterdamse politie. En het introduceert een nieuwe, moderne gezagsvorm, als uitweg uit de gezagsimpasse.

Een boek als een ontdekkingsreis. Het begint nuchter en praktisch, bij de politie op straat in Amsterdam, en duikt gaandeweg dieper in de achtergronden van een begrip dat we zo makkelijk gebruiken in maatschappelijke discussies. Waar staat *autoriteit* voor, hoe heeft het begrip zo besmet kunnen raken en is het daarmee onbruikbaar geworden voor maatschappelijk gebruik? In een tijd waarin de traditionele gezagsdragers steeds meer geconfronteerd worden met agressie en geweld tijdens hun werk, waarin de roep om 'ouderwets gezag' luid wordt en sprake is van verlamming bij de gezagsdragers, lijkt de gezagsdiscussie klem te zitten tussen twee onwenselijke polen: aan de ene kant autoritaire gewelddadigheid en aan de andere kant non-autoritaire toegeeflijkheid. Dit boek biedt een nieuwe, helder beschreven uitweg uit dit dilemma, gebaseerd op de praktijk.

Een filosoof/filmer, voormalig activist uit de protestgeneratie, loopt jarenlang mee als vrije onderzoeker bij de Amsterdamse politie. De politie waarover de kranten schrijven dat ze geen gezag meer heeft, vooral niet bij de jeugd. Tot zijn verrassing ontdekt hij dat de politie op straat wel degelijk een groot en vanzelfsprekend gezag uitoefent. Het is gezag met een nieuwe vorm die nog nauwelijks beschreven is. De politie heeft een *communicatieve gezagsvorm* ontwikkeld, gebaseerd op een combinatie van praten en optreden.

De ontdekking van deze 'derde' gezagsvorm, na het autoritair-gewelddadige gezag van vroeger en het terughoudende non-gezag van de jaren tachtig, is de aanleiding voor het schrijven van dit boek. Waaruit bestaat de communicatieve

gezagsvorm precies en wat zou de rest van de maatschappij ervan kunnen leren? Zo begint een reis langs het gezagsbegrip, in drie delen.

Het eerste deel biedt een uitgebreid verslag van het praktijkonderzoek bij de politie, en een analyse van de communicatieve gezagsvorm. Maar als de politie wel degelijk met gezag funktioneert, wat is dan precies het probleem, of was het allemaal een mediahype? In het tweede deel wordt de gezagsvraag verbreed naar de Nederlandse samenleving als geheel. Uit een compacte ontwikkelingsgeschiedenis van het autoriteitsbegrip komt het centrale probleem naar voren: de impopulariteit van *het idee* van gezag en de machteloosheid van een gezagsarme maatschappij tegenover het recht van de sterkste. Niet de politie, maar veel andere overheidsdienaren blijken hun gezag verregaand te zijn kwijtgeraakt. Met als gevolg een verontrustende toename van geweld gericht tegen de (voormalige) gezagsdragers, en een opkomst van het recht van de sterkste in de openbare ruimte. Een rehabilitatie van een bepaalde vorm van gezag lijkt nodig. In het derde deel wordt de nieuwe vorm ontwikkeld, op basis van de politiepraktijk en van ideeën uit de klassieke politieke filosofie van Locke en Rousseau: V-gezag, een vrijwillig aanvaard en kritisch gedragen gezag. Een nieuwe vorm van autoriteit die een oplossing kan bieden in de bestaande gezagsimpasse.

Zo'n oplossing kan geen kwestie zijn van gezags*uitoefening* alleen. Grote aandacht gaat hier uit naar de vergeten kant van het gezagsprobleem: die van de *toekenning* van gezag. Met als uitgangspunt de klassieke definitie van Weber, die gezag ziet als een relatie tussen partijen, wordt de focus gelegd op de gezag*stoekenners* – op de bevolking, dat wil zeggen op ons allemaal. Gezag is alleen levensvatbaar als het draagvlak heeft. Dit boek laat zien welke ideeën de bodem kunnen vormen voor een nieuw draagvlak. En welke verschillende partijen hierbij een grote rol spelen: niet alleen politie, overheid en bevolking, maar ook de media. Daarbij worden pijnlijke kanten van het vraagstuk niet geschuwd, zoals de onwil van veel moderne burgers om zich voor een gezag in te zetten en er verantwoordelijkheid voor te nemen.

‘Bij de politie wilde ik vroeger nooit: ik hoorde bij een protestgeneratie die de politie zag als verlengstuk van een orde die niet de onze was. Vijfendertig jaar later is de wereld flink veranderd en ik ook: ik ben geïnteresseerd geraakt in de orde. Nu loop ik anderhalf jaar lang als filosoof-filmer mee met de politie, preciezer: met het Regiokorps Amsterdam-Amstelland. Lang genoeg om me het politieperspectief eigen te maken, maar ook niet voor altijd. De perspectieven zullen naast elkaar blijven bestaan. En dat is natuurlijk precies de bedoeling.’

– Jurriën Rood

Jurriën Rood (1955) is filosoof en filmer en beide beroepen vinden hun weerslag in dit boek. Hij schreef en regisseerde speelfilms en documentaires en was ook filmcriticus, theatermaker en cabaretier; in 1983 won hij het Leids Cabaretfestival. In 2006 studeerde hij cum laude af in de wijsbegeerte op een vergelijking tussen nieuwe filosofische theorie en een acteurspraktijk: *Stanislavski Meets Embodied Cognition*.